

Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
N. WAHL
fremsat den 24. januar 2019¹

Sag C-660/17 P

**RF
mod**

Europa-Kommissionen

»Appel – manglende overholdelse af fristen for indlevering af stævning til Retten – svarskrift – usædvanlig forsinkelse i postbefordringen – artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol – omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure – bedømmelseskriterier«

1. For at sikre parterne processuel ligestilling ved en retsinstans er procesfrister som sådan principielt ufravigelige. På samme måde som for de fleste nationale domstole fører manglende overholdelse af sådanne frister imidlertid ikke altid til retstap ved Unionens retsinstanser. Særligt gælder i henhold til artikel 45, stk. 2, i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, at »[o]verskridelse af fristerne bevirker intet retstap, når den pågældende part godtgør, at der foreligger omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure«.

2. I den appellerede kendelse² blev RF's annulationsøgsmål afvist fra realitetsbehandling, idet stævningen var indleveret efter fristens udløb. Retten fandt, at RF ikke havde godtgjort, at der forelå omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure, der kunne berettige den manglende overholdelse af fristen for indlevering af det underskrevne originaleksemplar af stævningen til Rettens Justitskontor. Retten fandt navnlig, at en væsentlig forsinkelse forårsaget af interne tekniske problemer hos den omhandlede postbefordrende virksomhed ikke udgør omstændigheder, som ikke kunne forudses, hvilket er et begreb, der er tæt forbundet med begrebet force majeure.

3. Denne appel iværksat af RF giver Domstolen anledning til at præcisere, hvorledes artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol bør fortolkes. Den er således en kærkommen lejlighed for Domstolen til at præcisere retspraksis vedrørende betydningen af omstændigheder, som ikke kunne forudses, hvilket er et begreb, der er nært beslægtet med begrebet force majeure.

I. Retsforskrifter

A. Statuten for Den Europæiske Unions Domstol

4. Artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, som findes i afsnit III heri, bestemmer:

»Særlige frister, der tager hensyn til afstandene, fastsættes i procesreglementet.

¹ – Originalsprog: engelsk.

² – Kendelse af 13.9.2017, RF mod Kommissionen (T-880/16, ikke trykt i Sml., EU:T:2017:647).

Overskridelse af fristerne bevirker intet retstab, når den pågældende part godtgør, at der foreligger omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure.«

5. Artikel 53 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol har følgende ordlyd:

»Afsnit III i denne statut finder anvendelse på rettergangsmåden ved Retten.

I nødvendigt omfang præciseres og udfyldes disse regler i Rettens procesreglement [...]«

B. Rettens procesreglement

6. Afsnit III i Rettens procesreglement³ vedrører direkte søgsmål. Kapitel 1, fjerde afdeling, i dette afsnit fastsætter reglerne for procesfrister.

7. Artikel 58 har følgende ordlyd:

»1. De procesfrister, som er fastsat i traktaterne, statuten og dette reglement, beregnes på følgende måde:

[...]

b) En frist, der er udtrykt i uger, måneder eller år, udløber ved udgangen af den dag, der i fristens sidste uge, måned eller år er samme ugedag eller dag i måneden som den dag, hvor den begivenhed er indtruffet, eller den handling er foretaget, fra hvilken fristen regnes; såfremt den dag, på hvilken en tidsfrist, der er udtrykt i måneder eller år, ville udløbe, ikke forekommer i fristens sidste måned, udløber fristen med udgangen af månedens sidste dag.

[...]«

8. Artikel 60 i samme afdeling vedrører afstandsfrister. Det anføres i bestemmelsen, at »procesfristerne forlænges med en fast afstandsfrist på ti dage«.

9. Kapitel 2 i afsnit III vedrører procesdokumenter. Artikel 72 har følgende ordlyd:

»1. Processkrifter indleveres til Justitskontoret enten i papirform, i givet fald efter fremsendelse pr. telefax af en genpart af det originale processkrift i overensstemmelse med artikel 73, stk. 3, eller ved den fremgangsmåde, der er fastsat i den afgørelse, som Retten har truffet i medfør af artikel 74.

2. Ethvert processkrift dateres. Datoen og klokkeslættet i Storhertugdømmet Luxembourg for indleveringen til Justitskontoret er afgørende for beregningen af procesfristerne.

[...]«

10. Nævnte reglements artikel 73 bestemmer:

»[...]

2. Med processkriftet og de heri nævnte bilag skal indleveres tre genparter til brug for Retten og en genpart til hver af parterne i sagen. Genparternes rigtighed bekræftes af den part, der indleverer dem.

³ – EUT 2015, L 105, s. 1.

3. Ved afgørelsen af, om procesfristerne er overholdt, gælder den dato og det klokkeslæt, hvor en fuldstændig genpart af det underskrevne originaleksemplar af et processkrift, herunder den i artikel 72, stk. 3, omhandlede fortegnelse over de påberåbte dokumenter, når frem til Justitskontoret pr. telefax, uanset artikel 72, stk. 2, andet punktum, såfremt det underskrevne originaleksemplar af processkriftet og de i stk. 2 omhandlede bilag og genparter indleveres til Justitskontoret senest ti dage senere. Artikel 60 finder ikke anvendelse ved beregningen af fristen på ti dage.«

C. Andre relevante bestemmelser

11. Det anføres i de praktiske gennemførelsesbestemmelser til Rettens procesreglement (herefter »Rettens praktiske gennemførelsesbestemmelser«)⁴ for så vidt angår indlevering af procesdokumenter bl.a.:

»79. Indlevering af et procesdokument pr. telefax kan kun anses for at være rettidig, såfremt det originaleksemplar, der er forsynet med repræsentantens håndskrevne underskrift, og som er blevet fremsendt pr. telefax, indleveres til Justitskontoret senest ti dage senere som fastsat i procesreglementets artikel 73, stk. 3.

80. Originaleksemplaret forsynet med repræsentantens håndskrevne underskrift skal fremsendes uden ophold, straks efter fremsendelsen heraf pr. telefax, uden at der er tilført rettelser eller ændringer, heller ikke selv om disse kun er af mindre betydning.

81. I tilfælde af, at originaleksemplaret forsynet med repræsentantens håndskrevne underskrift afviger fra den genpart, der tidligere er nået frem til Justitskontoret pr. telefax, vil den modtagelsesdato, som vil blive taget i betragtning, være datoen for indleveringen af dette underskrevne originaleksemplar.«

12. De praktiske anvisninger til parterne vedrørende sager for Domstolen (herefter »Domstolens praktiske anvisninger«)⁵ bestemmer for så vidt angår indlevering og fremsendelse af processkrifter bl.a.:

»42. [...] et processkrift [...] kan [...] ligeledes fremsendes til Domstolen pr. post [...] i medfør af procesreglementets artikel 57, stk. 7, er datoen og klokkeslættet for indleveringen af det originale eksemplar af processkriftet til Justitskontoret eneafgørende for beregningen af procesfristerne. Med henblik på at undgå præklusion er det derfor stærkt tilrådeligt at lade den pågældende forsendelse sende som anbefalet post eller som eksprespost flere dage inden udløbet af den frist, der er fastsat for processkriftets indlevering.

43. [...] Indlevering af et processkrift [pr. telefax] anses med hensyn til overholdelse af procesfristen imidlertid kun for at være rettidig, såfremt det underskrevne originaleksemplar af processkriftet [...] indgår til Justitskontoret senest ti dage efter afsendelsen af telefaxen [...] Det originale eksemplar skal derfor afsendes uden ophold umiddelbart efter afsendelsen af genparten, uden at der foretages selv mindre rettelser eller ændringer heri. I tilfælde af, at det underskrevne originaleksemplar afviger fra den tidligere fremsendte genpart, vil kun datoen for indleveringen af det underskrevne originaleksemplar blive taget i betragtning.«

4 – EUT 2015, L 152, s. 1.

5 – EUT 2014, L 31, s. 1.

II. Tvistens baggrund og den appellerede kendelse

13. Stævningen indgivet af RF med påstand om annullation af Kommissionens afgørelse C(2016) 5925 final af 15. september 2016 om afslag på klagen i sag COMP AT.40251 – Jernbanetransport, godstransport (herefter »den omhandlede afgørelse«) blev fremsendt til Retten pr. telefax den 18. november 2016. Det underskrevne originaleksemplar nåede frem til Retten den 5. december 2016, 17 dage efter fremsendelsen af genparten pr. telefax.

14. For så vidt angår den anvendelige procesfrist fastslog Retten følgende: 1) Den omhandlede afgørelse var blevet meddelt RF den 19. september 2016; 2) i henhold til artikel 263, stk. 6, TEUF skulle en klage indgives inden to måneder efter meddelelsen; 3) på grundlag af anvendelse af artikel 58, stk. 1, sammenholdt med artikel 60 i Rettens procesreglement, udløb fristen for indgivelse af annullationssøgsmål den 29. november 2016 ved midnat; 4) i henhold til procesreglementets artikel 73, stk. 3, kunne genparten fremsendt pr. telefax før udløbet af fristen ikke tages i betragtning i forhold til bestemmelsen af datoen for klagens indgivelse, idet det underskrevne originaleksemplar ikke var indgået til Justitskontoret senest ti dage efter fremsendelsen af genparten som fastsat i denne bestemmelse; 5) klagen var derfor indgivet for sent⁶.

15. Det fremgår ligeledes af den appellerede kendelse, at det underskrevne originaleksemplar blev sendt med post samme dag, som klagen var blevet fremsendt til Retten pr. telefax. Ifølge RF overskred den tid (17 dage), som det tog Poczta Polska, den primære postbefordrende virksomhed i Polen, at levere pakken med det underskrevne originaleksemplar, imidlertid den normale forsendelsestid. Da den sene levering var forårsaget af et internt teknisk problem hos Poczta Polska, gjorde RF gældende, at der var blevet handlet med den agtpågivenhed, som med rimelighed kunne forventes. RF fremførte navnlig, at originaleksemplaret var indleveret for sent på grund af omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure som omhandlet i artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, og at stævningen derfor ikke skulle anses for indgivet for sent⁷.

16. For så vidt angik spørgsmålet om, hvorvidt de omstændigheder, som RF havde påberåbt sig, var tilstrækkelige til at udgøre omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure, mindede Retten om for det første, at fristerne for at indlede søgsmål som sådan er ufravigelige, for det andet, at omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure kun kan påberåbes under ekstraordinære omstændigheder, og for det tredje, at i henhold til Domstolens praksis skal parten navnlig nøje følge procedurens forløb og herunder udvise agtpågivenhed med henblik på at overholde de fastsatte frister⁸.

17. Retten fortsatte derefter med at udtale, at en sagsøger ikke kunne påberåbe sig omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure i en situation, hvor en omhyggelig eller forsigtig person ville have været i stand til at undgå udløb af fristen for sagens anlæg. Retten fandt ligeledes, at kun en hændelse, der er uundgåelig og således udgør den afgørende årsag til retstabet, kan betragtes som en omstændighed, som ikke kunne forudses, eller force majeure⁹.

6 – Præmis 6-11 i den appellerede kendelse.

7 – Præmis 12 og 14 i den appellerede kendelse.

8 – Præmis 15-17 i den appellerede kendelse.

9 – Præmis 18 og 19 i den appellerede kendelse.

18. Desuden kan det ifølge Retten ikke udledes af procesreglementets artikel 73, stk. 3, at postbefordring, som overskrider de ti dage, der er nævnt i den bestemmelse, automatisk vil udgøre omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure¹⁰. I denne sammenhæng henviste Retten til Domstolens kendelse i sagen Faktor B. i W. Gëşina¹¹, en sag, hvis faktiske omstændigheder utvivlsomt har lighed med den foreliggende sag. I den pågældende sag bekræftede Domstolen i sin kendelse Rettens vurdering af, at appellantens ikke havde godtgjort at der forelå omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure¹².

19. Dernæst tog Retten stilling til, hvorvidt RF havde godtgjort, at der forelå omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure.

20. Mere specifikt undersøgte Retten, hvorvidt forsinkelsen i postbefordringen var den afgørende årsag til, at RF anlagde sagen for sent, og hvorvidt det var en hændelse, som RF ikke kunne have undgået. I betragtning af på den ene side forklaringerne givet af RF og på den anden side RF's forpligtelse til nøje at følge forsendelsens forløb fandt Retten, at RF ikke havde godtgjort, at der forelå omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure. Retten fandt navnlig, at RF ikke var fremkommet med forklaring om foranstaltninger, som var truffet, efter at pakken indeholdende originaleksemplaret var blevet overladt til den postbefordrende virksomhed med henblik på forsendelse¹³.

21. Retten afviste derfor annulationssøgsmålet.

III. Retsforhandlingerne ved Domstolen og parternes påstande

22. RF har i sin appel for Domstolen nedlagt følgende påstande:

- Den appellerede kendelse ophæves, og sagen hjemvises til Retten, således at denne kan tage stilling til sagen på ny og afsige en dom om sagens realitet, der kan gøres til genstand for en appel.
- Subsidiært for det tilfælde, at Domstolen måtte fastslå, at betingelserne for at træffe endelig afgørelse i sagen er opfyldt, nedlægges påstand om, at den appellerede kendelse ophæves, og at der gives fuldt ud medhold i de i første instans nedlagte påstande.
- Europa-Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

23. Kommissionen har nedlagt påstand om, at appellen forkastes, og at RF tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

24. Med henvisning til artikel 76, stk. 2, i Domstolens procesreglement har Domstolen besluttet, at der ikke skal afholdes mundtlig forhandling i sagen.

10 – Præmis 20 i den appellerede kendelse.

11 – Domstolens kendelse af 30.9.2014, Faktor B. i W. Gëşina mod Kommissionen (C-138/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2014:2256).

12 – Ibidem, præmis 20-25.

13 – Præmis 22-27 i den appellerede kendelse.

IV. Bedømmelse

25. RF har fremsat fire anbringender til støtte for appellen. Det første anbringende vedrører Rettens urigtige fortolkning af artikel 45, sammenholdt med artikel 53, i statuten for Den Europæiske Unions Domstol. Det andet anbringende vedrører en tilsidesættelse af artikel 126 i Rettens procesreglement¹⁴, idet RF's søgsmål blev afvist fra realitetsbehandling. Med det tredje anbringende gøres gældende, at Retten med urette fastslog, at RF ikke havde godtgjort, at der forelå omstændigheder, som ikke kunne forudses som omhandlet i artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol. Endelig har RF med sit fjerde anbringende gjort gældende, at den appellerede kendelse udgør en tilsidesættelse af artikel 1, artikel 6, stk. 1, og artikel 14 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (herefter »EMRK«).

26. Kommissionen har gjort gældende, at RF's anbringender til støtte for appellen dels bør forkastes som ugrundede (det første og det andet anbringende), dels bør afvises (det tredje og det fjerde anbringende).

A. Bedømmelse

1. Det første og det andet anbringende

27. Med sit første og andet anbringende, som er indbyrdes forbundne, har RF i det væsentlige gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl, da den afviste søgsmålet fra realitetsbehandling på grundlag af artikel 126 i Rettens procesreglement (det andet anbringende). Denne fejl udspringer af en urigtig fortolkning af artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol (det første anbringende). Nærmere bestemt har RF gjort gældende, at Retten med urette sammenkoblede begreberne »force majeure« og »omstændigheder, som ikke kunne forudses«. RF har i denne henseende anført, at den appellerede kendelse sammenblander den klare sondring, som ophavsmændene til statuten for Den Europæiske Unions Domstol har opstillet mellem »omstændigheder, som ikke kunne forudses« og »force majeure«. Endvidere har RF gjort gældende, at Rettens fortolkning af artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol er udtryk for forskelsbehandling, eftersom fortolkningen bringer de parter, som har bopæl langt fra Domstolen, i en ufordelagtig position.

28. Kommissionen deler ikke denne opfattelse. Den har anført, at Retten har fulgt en fast retspraksis, der ikke sonderer mellem »omstændigheder, som ikke kunne forudses« og »force majeure«. Kommissionen har derudover bemærket, at en streng fortolkning af artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, i henhold til hvilken et problem, der opstår under postbefordring, ikke i sig selv kan udgøre omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure, er neutral og ikke har en ugunstig indvirkning på dem, hvis geografiske afstand til Domstolen er større.

a) Vurderingen af »omstændigheder, som ikke kunne forudses, og force majeure« i henhold til artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol: to begreber, men ét kriterium

29. Jeg kan se fornuften i begge parters argumenter.

14 – Bestemmelsen er affattet som følger: »Er det åbenbart, at Retten ikke har kompetence til at behandle en sag, eller at sagen må afvises, eller er sagen åbenbart ugrundet, kan Retten på forslag fra den refererende dommer til enhver tid beslutte at træffe afgørelse ved begrundet kendelse uden at fortsætte sagens behandling.«

30. Som Kommissionen ganske rigtigt har fremhævet, er der i Domstolens praksis vedrørende muligheden for at undgå retstab i henhold til artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol ikke en klar sondring mellem begreberne omstændigheder, som ikke kunne forudses, og force majeure. I retspraksis behandles de ofte samlet og analyseres i henhold til identiske kriterier uden yderligere forklaring om deres mulige forskelle.

31. Rødderne til Domstolens praksis vedrørende undtagelser fra procesfrister kan spores tilbage til retspraksis om force majeure inden for bestemmelserne på landbrugsområdet¹⁵. Det er særligt den retspraksis, der udspringer af Busseini-dommen¹⁶, som er af betydning, en retspraksis, der definerer force majeure som omfattende »udefra kommende begivenheder, som gør det umuligt at foretage den pågældende handling. Selv om der ikke stilles krav om absolut umulighed, kræves det dog, at der foreligger usædvanlige vanskeligheder, som den, der skal foretage handlingen, ikke har indflydelse på, og som forekommer uundgåelige, selv om der udvises al den agtpågivenhed, som må forventes«¹⁷.

32. En lignende definition er blevet anvendt i sammenhæng med procesfrister, en definition, som dækker både omstændigheder, som ikke kunne forudses, og force majeure. Det kan udledes af Domstolens dom i sagen Bayer mod Kommissionen¹⁸, at begreberne omstændigheder, som ikke kunne forudses, og force majeure hver indeholder to elementer¹⁹. Begreberne indeholder et objektivt element, hvorefter der skal foreligge usædvanlige vanskeligheder, som ikke har forbindelse til parten, og et subjektivt element, hvorefter vedkommende med henblik på at undgå konsekvenserne af de usædvanlige begivenheder skal træffe egnede foranstaltninger, idet det dog ikke kræves, at vedkommende træffer urimeligt belastende foranstaltninger. Herom har Domstolen udtalt, at for at kunne påberåbe sig omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure skal parten nøje følge procedurans forløb og herunder navnlig udvise agtpågivenhed med henblik på at overholde de fastsatte frister²⁰.

33. Selv om Domstolen ikke mig bekendt har foretaget en klar sondring mellem de to begreber, forekommer det rimeligt at antage, at deres anvendelsesområde ikke er fuldstændigt det samme.

34. Hvordan skal disse begreber forstås i forbindelse med sager for Unionens retsinstanser?

35. I denne henseende er det min opfattelse, at force majeure (*vis major*) henviser til et mere begrænset antal af ekstreme hændelser eller uforudsigelige begivenheder (»acts of God«). Sådanne hændelser ville i hvert fald omfatte naturkatastrofer, som f.eks. store oversvømmelser, jordskælv og orkaner, men måske også særligt (menneskeskabte) uimodståelige forhold²¹. Således henviser force majeure efter min opfattelse til en udefrakommende kraft, som forhindrer en part i at opfylde en forpligtelse og efterlader denne part uden alternative handlemuligheder (hvilket f.eks. ville være tilfældet, hvor en pakke sendt pr. luftpost ikke kan leveres, fordi det fly, som befordrede den, styrtede i havet).

15 – Jf. f.eks. dom af 11.7.1968, Schwarzwaldmilch (4/68, EU:C:1968:41, s. 527) (sammendrag), af 17.12.1970, Internationale Handelsgesellschaft (11/70, EU:C:1970:114, præmis 24), og af 30.1.1974, Kampffmeyer (158/73, EU:C:1974:8, præmis 8).

16 – Dom af 9.2.1984, Acciaierie e Ferriere Busseni mod Kommissionen (284/82, EU:C:1984:47).

17 – Dom af 9.2.1984, Acciaierie e Ferriere Busseni mod Kommissionen (284/82, EU:C:1984:47, præmis 11), af 30.5.1984, Ferriera Vittoria mod Kommissionen (224/83, EU:C:1984:208, præmis 13), og af 12.7.1984, Ferriera Valsabbia mod Kommissionen (209/83, EU:C:1984:274, præmis 21).

18 – Dom af 15.12.1994, Bayer mod Kommissionen (C-195/91 P, EU:C:1994:412).

19 – Generaladvokat Capotorti argumenterede allerede for dette i forhold til begrebet force majeure. Jf. generaladvokat Capotortis forslag til afgørelse Milch-, Fett- und Eierkontor (42/79, ikke trykt i Sml., EU:C:1979:259, s. 3723) og Ferriera Valsabbia m.fl. mod Kommissionen (154/78, 205/78, 206/78, 226/78-228/78, 263/78, 264/78, 31/79, 39/79, 83/79 og 85/79, EU:C:1979:275, s. 1067).

20 – Jf. navnlig dom af 15.12.1994, Bayer mod Kommissionen (C-195/91 P, EU:C:1994:412, præmis 32), af 22.9.2011, Bell & Ross mod KHIM (C-426/10 P, EU:C:2011:612, præmis 48). Jf. også dom af 23.4.2013, Gbagbo m.fl. mod Rådet (C-478/11 P – C-482/11 P, EU:C:2013:258, præmis 72), og kendelse af 8.11.2007, Belgien mod Kommissionen (C-242/07 P, EU:C:2007:672, præmis 17).

21 – Domstolen synes at klassificere krig som force majeure og ikke som en omstændighed, som ikke kunne forudses. Jf. i denne retning dom af 23.4.2013, Gbagbo m.fl. mod Rådet (C-478/11 P – C-482/11 P, EU:C:2013:258, præmis 72).

36. På det anden side forekommer begrebet omstændigheder, som ikke kunne forudses, mig til en vis grad mere fleksibelt. Det kan omfatte et større antal omstændigheder, som ikke er omfattet af begrebet force majeure. Dette kunne være et antal af usædvanlige omstændigheder som f.eks. tekniske nedbrud, strømsvigt eller nedbrud i kommunikationssystemerne.

37. Hvorledes de to begreber defineres i forhold til hinanden, er i et vist omfang et personligt skøn, og der kan endog være et delvist overlap. Uanset hvordan de to begreber afgrænses i forhold til hinanden, står det imidlertid klart, at de er meget tæt forbundne og betegner en række ekstraordinære omstændigheder, under hvilke der kan tillades undtagelse fra anvendelsen af procesfrister – frister, der i andre henseender skal fortolkes strengt. Streng overholdelse af frister er absolut i overensstemmelse med hensynet til retssikkerheden og nødvendigheden af at undgå enhver forskelsbehandling eller vilkårlighed i retsplejen²².

38. Samtidig bør det imidlertid fremhæves, at lovgiver har valgt at udforme en undtagelse til dette meget fundamentale princip, en regel, som gør det muligt at afvige fra sådanne frister. I henhold til artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol er *både* omstændigheder, som ikke kunne forudses, og force majeure grund til at afvige fra disse frister.

39. For mig at se udgør den omstændighed, at begge begreber er omfattet af artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, et stærkt indicium for, at lovgiver ikke havde til hensigt, at listen over omstændigheder, som er omfattet af artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, skulle fortolkes for snævert. Dette valg er ligeledes et tegn på, at lovgiver ikke ønskede at opstille en udtømmende liste over omstændigheder, som kan påberåbes til støtte for fravigelse af procesfrister, men en mere fleksibel regel, som kan tilpasses den konkrete sags omstændigheder.

40. Det kriterium, som anvendes af Domstolen til at afgøre, om der foreligger omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure, afspejler efter min opfattelse disse valg. Selv om det er korrekt, at Domstolen gentagne gange har fundet, at afvigelser fra frister kun kan foretages under ganske ekstraordinære omstændigheder²³, giver kriteriet Domstolen en vis smidighed i den enkelte sag til på grundlag af sagens individuelle omstændigheder at vurdere, hvorvidt den foreskrevne frist er blevet overskredet på grund af en hændelse, som parten ikke med rimelighed kunne have forudset og således have undgået uden at have måttet træffe urimeligt belastende foranstaltninger.

41. Som jeg fortolker Domstolens praksis, skal vurderingen af, om der foreligger »omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure«, foretages under ét, som en konceptuel helhed, på grundlag af det samme kriterium, hvorefter der lægges vægt på, om de foranstaltninger, som den berørte part må træffe for at undgå at overskride den foreskrevne frist, er rimelige: ved fra sag til sag at efterprøve dels, om de processuelle regler ikke er blevet overholdt under usædvanlige omstændigheder, som ikke har forbindelse til den berørte part, dels, om den berørte part har taget skridt til at undgå konsekvenserne af den usædvanlige hændelse uden at træffe urimeligt belastende foranstaltninger.

42. Som det nødvendigvis er tilfældet, når der skal foretages et individuelt skøn, er svaret på, hvad der på den ene side kunne være en usædvanlig hændelse og på den anden side rimelige skridt til at undgå negative konsekvenser af den hændelse, afhængigt af den enkelte sags konkrete omstændigheder.

43. Grundlæggende er det ved at anvende denne forholdsvis smidige målestok muligt at sikre ligestilling mellem parterne under omstændigheder, hvor en streng anvendelse af procesfrister ville sætte parterne i en sag i en ulige situation.

22 – Dom af 23.4.2013, Gbagbo m.fl. mod Rådet (C-478/11 P – C-482/11 P, EU:C:2013:258, præmis 71 og den deri nævnte retspraksis). Jf. også kendelse af 7.5.1998, Irland mod Kommissionen (C-239/97, EU:C:1998:213, præmis 7 og den deri nævnte retspraksis).

23 – Dom af 14.12.2016, SV Capital mod EBA (C-577/15 P, EU:C:2016:947, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis), og af 22.9.2011, Bell & Ross mod KHIM (C-426/10 P, EU:C:2011:612, præmis 43 og den deri nævnte retspraksis).

b) Den retlige fejl i den appellerede kendelse

44. I den appellerede kendelse har Retten anvendt et strengere kriterium end det kriterium, der er foreskrevet i Domstolens praksis. Da Retten udelukkede, at der forelå omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure i den foreliggende sag, foretog den en vurdering af, hvorvidt den manglende overholdelse af den foreskrevne frist skyldtes en hændelse, som ikke kunne være undgået²⁴.

45. Selv om Retten faktisk gentog det kriterium, som udspringer af dommen i sagen Bayer mod Kommissionen, i den appellerede kendelse, fortsatte Retten med at konkludere, at omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure som omhandlet i statuttens artikel 45 kun kan foreligge, når den omhandlede hændelse ikke kunne undgås, og hvor den således udgør den afgørende årsag til, at parten ikke har overholdt den fastsatte tidsfrist (herefter »kravet om uundgåelighed«)²⁵. Retten fandt også, at langsommeligheden ved forsendelse med post ikke i sig selv kan udgøre en omstændighed, som ikke kunne forudses, eller force majeure, medmindre der er andre konkrete omstændigheder involveret, som f.eks. strejke, administrative fejl eller en naturkatastrofe²⁶.

46. Som nævnt kræver Domstolens praksis på den ene side, at den manglende overholdelse af den foreskrevne frist er indtrådt på grund af en ekstern og usædvanlig hændelse, som ikke har forbindelse til den pågældende part (det objektive element). På den anden side skal parterne træffe egnede foranstaltninger med henblik på at undgå konsekvenserne af usædvanlige hændelser, uden at de dermed skal træffe urimeligt belastende foranstaltninger for at undgå at overskride den foreskrevne frist. I denne henseende skal parterne »nøje følge procedurens forløb« og herunder navnlig udvise agtpågivenhed med henblik på at overholde de fastsatte frister (det subjektive element)²⁷.

47. Omvendt kræves ikke i tillæg dertil, at den usædvanlige hændelse ikke kunne have været undgået. Anvendes et sådant yderligere kriterium, ville det indskrænke anvendelsesområdet for artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol betydeligt, således at det alene omfatter næsten umulige situationer, hvis ikke kun absolut umulige situationer.

48. Som Kommissionen har fremhævet, er det korrekt, at Domstolen ved mindst én lejlighed synes at have tiltrådt den tilgang, som Retten har anvendt i den appellerede kendelse. Dette skete i Domstolens kendelse i sagen Faktor B. i W. Gęsina²⁸. I den pågældende kendelse stadfæstede Domstolen Rettens vurdering af, at det ikke var godtgjort, at der forelå omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure, på grundlag af en anvendelse af kravet om uundgåelighed²⁹. Præcis som i den foreliggende sag var spørgsmålet, hvorvidt en betydelig forsinkelse ved postbefordringen (fra Polen til Luxembourg) kunne påberåbes af en sagsøger til at godtgøre, at der forelå omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure som omhandlet i artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol³⁰.

49. Kendelsen synes (som den appellerede kendelse) at være i modstrid med retspraksis ifølge dommen i sagen Bayer mod Kommissionen. Dette er tilfældet, for så vidt som Domstolen stadfæstede Rettens anvendelse af kravet om uundgåelighed.

24 – Præmis 25-27 i den appellerede kendelse.

25 – Præmis 19 i den appellerede kendelse.

26 – Præmis 21 i den appellerede kendelse.

27 – Dom af 15.12.1994, Bayer mod Kommissionen (C-195/91 P, EU:C:1994:412, præmis 32).

28 – Domstolens kendelse af 30.9.2014, Faktor B. i W. Gęsina mod Kommissionen (C-138/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2014:2256).

29 – Ibidem, præmis 19 og 20.

30 – Ibidem, præmis 10 og 11.

50. Det bør ikke glemmes, at parterne i henhold til artikel 72 i Rettens procesreglement, i den affattelse, som finder anvendelse denne sag, kan indlevere procesdokumenter til Rettens Justitskontor i papirform. I henhold til dette reglement havde parterne, til trods for, at e-Curia eksisterede, et system, som tillader parterne at indlevere processuelle dokumenter elektronisk³¹, stadig denne mulighed.

51. I denne sammenhæng er det ligeledes værd at nævne Rettens praktiske gennemførelsesbestemmelser og Domstolens praktiske anvisninger. Disse bestemmelser omhandler specifikt den situation, hvor en part ønsker at sende procesdokumenter pr. post³². I denne sammenhæng bestemmes, at for at en genpart sendt pr. telefax kan tages i betragtning i forhold til bedømmelse af, om tidsfristen er overholdt, skal parten fremsende det underskrevne originaleksemplar uden ophold straks efter fremsendelsen heraf pr. telefax³³.

52. Ikke desto mindre betyder det krav om uundgåelighed, som anvendes af Retten, at en usædvanlig forsinkelse i postbefordringen automatisk vil falde uden for anvendelsesområdet for artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol.

53. Det er ikke enhver part, der kan indlevere procesdokumenter personligt til Unionens retsinstanser uden at træffe urimeligt belastende foranstaltninger. Da Rettens procesreglement, som det er sket i den foreliggende sag, specifikt tillader parterne at fremsende processuelle dokumenter i papirform, vil en kategorisk udelukkelse af forsinkelser i postbefordringen efter min opfattelse være i strid med både Domstolens praksis og Rettens procesreglement.

54. Af disse grunde er det min opfattelse, at den appellerede kendelse er behæftet med en retlig fejl.

55. Herefter bør det ikke desto mindre undersøges, hvordan det mere konkret bør vurderes, om der foreligger omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure på grundlag af de krav, der er fastlagt i retspraksis.

c) Karakteren af vurderingen og de faktorer, som skal inddrages i vurderingen af, hvorvidt en part har handlet med fornøden agtpågivenhed

56. Det er ikke let at besvare dette spørgsmål på grundlag af Domstolens praksis. Dette skyldes, at vurderingen af de omstændigheder, som parterne har påberåbt sig for at godtgøre, at der foreligger omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure på grundlag af de krav, der er opstillet i dommen i sagen Bayer mod Kommissionen, til syvende og sidst beror på et skøn.

57. Man bør imidlertid huske på, at vurderingen af, om der foreligger omstændigheder, som begrundet en undtagelse fra procesfrister, foretages på grundlag af de elementer, som fremlægges af den part, der påberåber sig artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol: I henhold til denne bestemmelse skal den pågældende part godtgøre, at der foreligger omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure. Således er det op til den pågældende part at påvise, a) at der forelå en usædvanlig hændelse, som ikke havde forbindelse til parten selv (det objektive element), og b) at parten har truffet alle rimelige foranstaltninger for at undgå at overskride den foreskrevne frist (det subjektive element).

31 – Jf. artikel 74 i Rettens procesreglement og Rettens afgørelse 14. september 2011 om indlevering og forkyndelse af procesdokumenter via applikationen e-Curia, herefter »afgørelsen om e-Curia« (EUT 2011, C 289, s. 9). Anvendelsen af e-Curia har siden den 1.12.2018 været obligatorisk i sager for Retten.

32 – Jf. navnlig punkt 79-81 i Rettens praktiske gennemførelsesbestemmelser og punkt 42-43 i Domstolens praktiske anvisninger.

33 – For dokumenter, der alene fremsendes pr. post, anbefaler Domstolen brug af eksprespost eller anbefalet post. En sådan anbefaling er ikke givet til parter, som ønsker at anvende fax eller e-post i henhold til artikel 73, stk. 3, i Rettens procesreglement.

58. Som nævnt ovenfor bør en usædvanlig forsinkelse i postbefordringen ifølge min forståelse af retspraksis ikke fuldstændigt være udelukket fra anvendelsesområdet for artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol. I dag synes det rimeligt at antage, at post i hvert fald i princippet skulle kunne nå frem til sin destination overalt i Europa inden for ti dage. Faktisk kan en befordringstid, som overskrider de ti yderligere dage, der er fastsat i procesreglementets artikel 73, stk. 3, efter min opfattelse beskrives som en usædvanlig hændelse (som ikke har forbindelse til den pågældende part)³⁴.

59. Derfor bør det for at opfylde det objektive element a) være tilstrækkeligt for en part at godtgøre, at den manglende overholdelse af den foreskrevne frist skyldtes en *usædvanlig* forsinkelse i postbefordringen. I denne forbindelse bør det ikke være nødvendigt at bevise, at forsinkelsen var forårsaget af en ekstraordinær hændelse som en strejke, en naturkatastrofe eller en administrativ fejl³⁵.

60. Ikke desto mindre viser erfaringen, at befordringstider kan variere, og at der af og til sker (endog betydelige) forsinkelser i postbefordringen. Når det skal vurderes, om det objektive element er opfyldt, er det derfor nødvendigt at tage i betragtning, hvorvidt forsinkelsen efter omstændighederne er usædvanlig, navnlig med hensyn til afstand, tidspunkt på året osv.

61. Når det er godtgjort, at forsinkelsen var usædvanlig i forhold til sagens individuelle omstændigheder, er det ligeledes nødvendigt at undersøge, om parten har truffet alle rimelige foranstaltninger for at undgå at overskride den foreskrevne frist.

62. Ved vurderingen af, om det subjektive element [b)] er opfyldt, skal en række faktorer tages i betragtning.

63. For det første er det væsentligt at afklare, *hvornår* det underskrevne originaleksemplar af stævningen blev indleveret til den postbefordrende virksomhed. Efter min opfattelse taler det for fornøden agtpågivenhed, hvis punkt 80 i Rettens praktiske gennemførselsbestemmelser er overholdt, og originaleksemplaret således er fremsendt uden ophold samme dag eller senest dagen efter, at genparten blev fremsendt pr. telefax³⁶.

64. For det andet bør det ikke kræves, at en part anvender den dyreste form for international forsendelse, der tilbydes, når en mindre omkostningsfuld ydelse, som tilbydes af en postbefordrende virksomhed, i princippet forekommer at være tilstrækkelig til at sikre, at det underskrevne originaleksemplar kommer frem til Rettens Justitskontor inden for den foreskrevne frist³⁷. Da forsinkelser forekommer, bør den part, der vælger at sende et procesdokument pr. post i stedet for via e-Curia, efter min opfattelse imidlertid træffe de forholdsregler, som en agtpågivende person med rimelighed må forventes at træffe. Afhængigt af omstændighederne (f.eks. hvor den postbefordrende virksomhed har ry for at være uberegnelig, eller hvor fristen udløber omkring en helligdag) vil agtpågivenhed kunne være ensbetydende med, at det underskrevne eksemplar skal sendes med ekspreskurer, ekspreslevering eller som minimum som anbefalet post.

65. Sluttes partens forpligtelser dér?

34 – Det fremgår af bilaget til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/67/EF af 15.12.1997 om fælles regler for udvikling af Fællesskabets indre marked for posttjenester og forbedring af disse tjenesters kvalitet (*EFT* 1998, L 15, s. 14), at 97% af den grænseoverskridende post bør leveres inden for fem arbejdsdage fra indleveringen.

35 – Jf. præmis 27 i den appellerede kendelse.

36 – Jf. i samme retning kendelse af 7.5.1998, Irland mod Kommissionen (C-239/97, EU:C:1998:213, præmis 9), og af 18.1.2005, Zuazaga Meabe mod KHIM (C-325/03 P, EU:C:2005:28, præmis 26).

37 – Jf. i denne henseende dom af 14.1.2015, Abdulrahim mod Rådet og Kommissionen (T-127/09 RENV, EU:T:2015:4, præmis 47), og af 21.6.2017, City Train mod EUIPO (CityTrain) (T-699/15, ikke trykt i Sml., EU:T:2017:409, præmis 15).

66. Det tror jeg ikke. Det er korrekt, at så snart en pakke er overgivet til en postbefordrende virksomhed til befordring, mister afsenderen i praksis kontrollen over pakken. Det bør imidlertid fremhæves, at der er risici ved at sende procesdokumenter pr. post, nemlig en risiko for forsinkelse, som parten kunne undgå ved at anvende *e-Curia*³⁸.

67. Derfor har en part, der har valgt at benytte den mulighed, der er fastsat i artikel 73, stk. 3, i Rettens procesreglement, efter min opfattelse en forpligtelse til at følge op på en forsendelse for i det mindste at *forsøge* at forhindre, at denne risiko bliver til virkelighed. En part skal nøje følge »procedurens forløb« og udvise agtpågivenhed med hensyn til at overholde de fastsatte frister³⁹.

68. Men hvad indebærer denne forpligtelse mere konkret i denne sammenhæng?

69. Når der findes et forsendelsesnummer, indebærer dette, at parten nøje og regelmæssigt må overvåge forsendelsens forløb, indtil dokumentet er behørigt indleveret til Rettens Justitskontor. Når der ikke foreligger et forsendelsesnummer, må parten kontakte Justitskontoret for at bekræfte (i god tid inden udløbet af den foreskrevne frist), at det underskrevne originaleksemplar er nået frem i tide⁴⁰. Når forsendelsen lader til at være forsinket, har parten stadig mulighed for at forsøge at overholde den foreskrevne tidsfrist ved aktivt at forsøge at lokalisere pakken, ved at kontakte den omhandlede postbefordrende virksomhed og, hvis alt andet mislykkes, ved at sende (eller indlevere, hvor dette er rimeligt) et eksemplar af stævningen med en ny original underskrift, som skulle erstatte det tidligere, bortkomne originaleksemplar, direkte til Rettens Justitskontor⁴¹.

70. Ved at tage disse skridt kan den omhandlede part påvise, at han eller hun har udvist agtpågivenhed, men uden at have truffet urimeligt belastende foranstaltninger. I denne sammenhæng er det uvæsentligt, hvorvidt der er en realistisk mulighed for rent faktisk at overholde den foreskrevne frist.

71. Sammenfattende kan det siges, at under omstændigheder, hvor en part har valgt at anvende den mulighed, der er fastsat i artikel 73, stk. 3, i Rettens procesreglement, må denne part for at være undtaget fra den frist, der er foreskrevet i artikel 45 i statuttene for Den Europæiske Unions Domstol, godtgøre, at vedkommende har handlet med fornøden agtpågivenhed ved at have truffet alle rimelige foranstaltninger for at undgå at overskride den foreskrevne frist. Dette betyder, at parten må godtgøre, at det underskrevne originaleksemplar blev afsendt uden ophold efter fremsendelsen pr. telefax, at originaleksemplaret blev afsendt med en postmetode, der fremstod tilstrækkelig til at sikre, at originaleksemplaret ville komme frem til Rettens Justitskontor inden for foreskrevne frist, og at parten behørigt har overvåget forsendelsens forløb, og at parten i tilfælde, hvor denne overvågning afslørede forsinkelse, har forsøgt at overholde den foreskrevne frist.

d) Foreløbig konklusion

72. I den appellerede kendelse fandt Retten først, at en part kun kan undgå retstab, hvis den manglende overholdelse af den foreskrevne frist skyldtes en hændelse, som ikke kunne undgås. Herved begik Retten en retlig fejl.

38 – Når e-Curia anvendes, modtager afsenderen straks en kvittering, når dokumenterne er behørigt overført til Unionens retsinstanser.

39 – Jf. navnlig dom af 15.12.1994, Bayer mod Kommissionen (C-195/91 P, EU:C:1994:412, præmis 32), og af 22.9.2011, Bell & Ross mod KHIM (C-426/10 P, EU:C:2011:612, præmis 48). Jf. også kendelse af 8.11.2007, Belgien mod Kommissionen (C-242/07 P, EU:C:2007:672, præmis 17).

40 – Jf. for en anden opfattelse dom af 14.1.2015, Abdulrahim mod Rådet og Kommissionen (T-127/09 RENV, EU:T:2015:4, præmis 50).

41 – Jf. ligeledes dom af 14.1.2015, Abdulrahim mod Rådet og Kommissionen (T-127/09 RENV, EU:T:2015:4, præmis 52).

73. Imidlertid bør denne fejl i denne sag ikke have til følge, at den appellerede kendelse ophæves. Det følger af fast retspraksis, at hvis begrundelsen i en afgørelse afsagt af Retten indeholder en tilsidesættelse af EU-retten, men konklusionen er berettiget af andre retlige grunde, bevirker en sådan tilsidesættelse ikke, at denne afgørelse skal ophæves, men at begrundelsen skal ændres⁴².

74. Da Retten dernæst foretog en vurdering af de foranstaltninger, som RF havde truffet for at undgå at overskride den foreskrevne frist, ændrer den konstaterede retlige fejl ikke den appellerede kendelses konklusion.

75. Det fremgår af den appellerede kendelse, at RF fremsendte det underskrevne originaleksemplar uden ophold efter fremsendelsen af genparten til Retten pr. telefaks (samme dag), og at RF gjorde dette ved anvendelse af anbefalet post og en forsendelsesmåde, der fremstod som tilstrækkelig til at sikre, at fristen ville blive overholdt. RF har imidlertid ikke fremlagt yderligere bevis for, at RF havde søgt at overvåge forsendelsens forløb, og at der i det øjeblik, forsinkelsen blev opdaget, var truffet foranstaltninger til at søge at undgå at overskride den foreskrevne frist⁴³. Med andre ord var det med føje, at Retten konkluderede, at RF ikke havde udvist agtpågivenhed med hensyn til at overholde den fastsatte tidsfrist.

76. Jeg konkluderer derfor ved at ændre begrundelsen, at anbringendet, hvorefter Retten ved en urigtig fortolkning af artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol med urette konkluderede, at RF ikke havde godtgjort, at der forelå omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure, skal afvises.

77. Det første og det andet anbringende må således forkastes som ugrundede.

2. Det tredje anbringende

78. RF har gjort gældende, at Retten med urette har fastslået, at appellantens ikke havde godtgjort, at der forelå omstændigheder, som ikke kunne forudses som omhandlet i artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol. RF har anført, at denne havde godtgjort, at der forelå omstændigheder, som ikke kunne forudses: RF havde ikke kun fremlagt flere beviser end nødvendigt for, at der forelå sådanne omstændigheder, men desuden fremlagt alle de beviser, som denne havde adgang til.

79. Kommissionen har heroverfor gjort gældende, at appellantens argumenter vedrører faktiske omstændigheder og bør afvises.

80. Jeg er enig med Kommissionen. Dette anbringende gengiver de argumenter, der allerede er blevet fremført i forbindelse med det første appelanbringende, blot ud fra en faktuel synsvinkel.

81. Det er fast retspraksis, at Retten i henhold til artikel 58 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol og artikel 256 TEUF har enekompetence til at fastlægge de faktiske omstændigheder og tage stilling til disse faktiske omstændigheder. Appelsager, der indbringes for Domstolen, er således begrænsede til retsspørgsmål. Domstolen kan således gennemføre en kontrol med den retlige vurdering af disse og de retlige konsekvenser, som Retten har draget⁴⁴. Imidlertid udgør en fornyet vurdering af de faktiske omstændigheder og beviserne ikke et retsspørgsmål, der er undergivet Domstolens prøvelsesret. Det forholder sig således, medmindre de faktiske omstændigheder eller beviser er gengivet urigtigt for Retten, i hvilket tilfælde dette skal fremgå på åbenbar vis af sagsakterne⁴⁵.

42 – Jf. bl.a. dom af 26.1.2017, Zuccheti Rubinetteria mod Kommissionen (C-618/13 P, EU:C:2017:48, præmis 49 og den deri nævnte retspraksis).

43 – Præmis 26 i den appellerede kendelse.

44 – Jf. bl.a. dom af 25.7.2018, Kommissionen mod Spanien m.fl. (C-128/16 P, EU:C:2018:591, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis).

45 – Jf. bl.a. dom af 6.9.2018, Klein mod Kommissionen (C-346/17 P, EU:C:2018:679, præmis 124-126 samt den deri nævnte retspraksis).

82. Med sit tredje anbringende har RF tydeligvis argumenteret for en fornyet vurdering af sagens faktiske omstændigheder og de beviser, der er fremlagt for Retten, uden at gøre gældende, at der foreligger en urigtig gengivelse heraf. På dette grundlag bør det tredje anbringende afvises.

3. Det fjerde anbringende

83. RF har gjort gældende, at Retten i den appellerede kendelse tilsidesatte EMRK's artikel 1, artikel 6, stk. 1, og artikel 14. RF har anført, at Rettens fortolkning af artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol vanskeliggør adgangen til Unionens retsinstanser for en part, hvis bopæl eller hjemsted ligger langt fra Rettens sæde. Rettens strenge fortolkning af bestemmelsen udgør tillige forskelsbehandling af parterne på grund af deres bopæl eller hjemsted.

84. Som sit primære anbringende har Kommissionen gjort gældende, at dette anbringende bør afvises. Dette skyldes, at RF henviser til rettigheder, der er fastsat i EMRK og ikke i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«), og fordi RF's anbringender er uklare. Under alle omstændigheder har Kommissionen gjort gældende, at dette anbringende er ugrundet.

85. Appellanten har i replikken præciseret, at der med dette anbringende gøres gældende, at chartrets præambel såvel som chartrets artikel 20, 21 og 47 er tilsidesat.

86. Dette er imidlertid ikke tilstrækkeligt. Et appelskrift skal præcist angive, hvilke elementer der anfægtes i den dom, som påstås ophævet, samt de retlige argumenter, der særligt støtter denne påstand⁴⁶.

87. Jeg forstår dette anbringende således, at Rettens fortolkning af artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol er udtryk for en forskelsbehandling af en part som RF, der ikke er etableret i nærheden af Unionens retsinstanser. Grunden hertil er, at ifølge den appellerede kendelse, kan en part, som ønsker at anvende muligheden i artikel 73, stk. 3, i Rettens procesreglement, dvs. anvende en kombination af telefax og post til at indlevere procesdokumenter, ikke påberåbe sig en usædvanlig forsinkelse i postbefordringen til at begrunde manglende overholdelse af den foreskrevne frist. For at være sikker på at undgå præklusion kan RF derfor ikke anvende den metode, der er fastsat i procesreglementets artikel 73, stk. 3. I stedet må parten sende stævningen med post i god tid inden udløbet af den foreskrevne frist på to måneder (i tillæg til den afstandsfrist på ti dage, der er fastsat i artikel 60 i Rettens procesreglement).

88. Jeg har en vis sympati for RF's argumentation. Ikke desto mindre kan jeg ikke ignorere den omstændighed, at anbringendet ikke er tilstrækkeligt udbygget i stævningen og er udtrykt i generelle vendinger uden en sammenhængende angivelse af de retlige argumenter, som udgør grundlaget for argumentationen. Anbringendet savner ganske enkelt stringens.

89. Da det således ikke er op til Domstolen at udbygge eller supplere appellants anbringender således, at det er muligt at afsige dom på dette grundlag, vil jeg råde Domstolen til at afvise dette anbringende. Særligt har RF ikke formået at identificere et retligt relevant sammenligningsgrundlag for den forskelsbehandling, som hævdes at være indbygget i den appellerede kendelse, eller at forklare, hvordan denne appel kan fortolkes som et udtryk for en tilsidesættelse af retten til domstolsadgang som omhandlet i chartrets artikel 47.

90. Det følger heraf, at det fjerde anbringende skal afvises.

46 – Se bl.a. dom af 20.9.2018, *Agria Polska m.fl. mod Kommissionen* (C-373/17 P, EU:C:2018:756, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis).

B. Konklusion

91. Jeg har konkluderet, at Retten anvendte urigtige kriterier ved sin afgørelse af, at det ikke var godtgjort, at der forelå omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure som omhandlet i artikel 45 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol. Ikke desto mindre er jeg af de ovenfor nævnte grunde af den opfattelse, at den retlige fejl ikke bør medføre, at den appellerede kendelse ophæves.

92. Appellen skal derfor forkastes i sin helhed.

V. Sagsomkostninger

93. I henhold til artikel 138, stk. 1, i Rettens procesreglement pålægges den tabende part at betale sagsomkostningerne, hvis der er nedlagt påstand herom.

94. Hvis Domstolen er enig i min vurdering af denne appel, bør RF i medfør af artikel 137, 138 og 184 i Rettens procesreglement tilpligtes at betale sagsomkostningerne for begge instanser.

VI. Forslag til afgørelse

95. På denne baggrund foreslår jeg, at Domstolen kender følgende for ret:

»– Appellen forkastes.

– RF tilpligtes at betale sagsomkostningerne.«